

pensa communicare debet; unde parochus in hunc finem praeter suam deferet secum aliam. Rit. (*Tit. XXIV. § XI*) et Baruff. (*h. t. n. 206*).

ARTICULUS II.

De Eucharistia administranda infirmis sed non ad modum viatici.

275. *Quid notandum circa communionem infirmorum ad satisfaciendum praecepto paschali?*

I. Parochus tenetur Eucharistiam illis deferre intra quindenam (Rituale). Ex consuetudine tamen (saltem apud nos) praeceptum istud intelligitur dumtaxat de aegrotis ex morbo chronico; non vero de aliis qui post quindenam ad paroeciam se conferre poterunt.

II. Si quis ad modum Viatici intra quindenam communicasset, ad iterum communicandum ratione praecepti paschalis (etsi mortis periculum evanisset) non teneretur. Gury (*Cas. consc. I. 453*), contra Baruff. (*n. 29*).

III. Si infirmus ieiunus stare non posset, vide dicta (*n. 191*).

276. *Quid notandum circa infirmos communicandos ex mera devotione?*

I. Si infirmus desideret communicare ex mera devotione, parochus recusare non potest. (Rituale § 3°). Intellige si discrete petat, attento praecipue incommodo populi, qui SS. mum Sacramentum comitari solitus sit.

II. Imo parochus adhortabitur infirmum ut sacram communionem sumat etsi graviter non aegrotet, aut mortis periculum non immineat; maxime si festi alicuius celebritas id suadeat (Rituale *l. c.*). Intellige si inspectis circumstantiis monitum istud expediat, et speciatim si agatur de morbo chronico vel utcumque diuturno.

III. Ut infirmus ex mera devotione communicari, possit, secluso indulto apostolico debet esse ieiunus (iuxta dicta *n. 191*, et vide *Examen Vol. IV. n. 4441*).

CAPUT XII.

De Extrema Unctione.

Circa sacramentum istud agendum est 1. De obligatione et de ritu. 2. De subiecto. 3. De iterata administratione et nonnullis aliis advertentiis.

ARTICULUS I.

De obligatione, et ritu.

277. *An haec obligatio urgeat sub gravi, atque etiam tempore pestis?*

I. Quamvis forte infirmus excusari possit a mortali, si, secluso contemptu aut gravi scandalo aut speciali necessitate spiritali, Extremam Unctionem suscipere nolit: tamen a gravi peccato excusari nequit parochus, si infirmos absque hoc sacramento mori sinat, dum illud sive expresse sive interpretative desiderant.

II. Quae dixi (*n. 272*) de obligatione administrandi Viaticum tempore pestis, applicanda sunt etiam ad Extremam Unctionem.

278. *Quid notandum circa ritum?* Praeter notissima, notanda sunt sequentia:

I. Unctio pedum non est de essentia, sed solum de praecepto. Dantur tamen casus, in quibus decencia non solum quoad foeminas sed etiam quoad masculos, exigere potest ut haec unctio omittatur (Bened. XIV. *de Syn. VII. xviii*).

II. Etiam unctio renum est solum de praecepto, et quoad masculos dumtaxat, qui ex utroque latere ungi debent, si commode id fieri possit. (Rituale). Multi unctionem istam omittunt, adeo ut in quibusdam Dioecibus pene in desuetudinem abierit; sed S. R. C. (*14 Aug. 1858 n. 3075*) scribens ad quemdam Episcopum in cuius dioecesi eadem

unctio prorsus incognita erat et nunquam adhibita fuerat, dixit: « S. Congregatio ardentissimum votum suum expressit ut, curante Amplitudine tua et doctibus parochis, paulatim et sensim sine sensu disponantur fideles ad istam quoque specialem unctionem in extrema agone recipiendam, iuxta ritualis romani praescriptiones ». Cautè tamen haec unctio fieri debet, ne modestia offendatur, maxime si (prout ruri ordinariè contingit) mulieres praesentes sint; et interdum, propter aliquod notabile incommodum (v. g. propter immunditiem et foetorem) omitti poterit.

III. Qui carent aliquo sensu (v. g. oculis) ungi debent, sicut ungerentur si illum haberent, quia desiderio peccare potuerunt; idque quamvis a nativitate illo sensu caruissent. Brachio vel crure mutilatus ungetur in parte proximiori (Rituale). Si tamen ageretur de coxendice mutilata, modestia exigere poterit, ut unctio omittatur.

IV. Forma comitare debet unctionem, nec ad finem deduci antequam ambo oculi, vel ambae aures, vel ambae manus, vel ambo pedes uncti fuerint (Rituale).

V. In dubio de vita, dici debet: *Si vivis*.

VI. Si moribundus iam iam ultimum anhelitum trahere videatur, ungi debebit in fronte dicendo: « Per istam S. unctionem etc. indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per sensus omnes ». Quia tamen de validitate huiusmodi administrationis ambigi potest, moribundus, si supervivat, adhuc ungendus erit more solito in singulis sensibus, intelligendo prosequi sacramentum sub conditione si prius valide administratum non fuerit. Alii vero suggerunt ut sub unica forma (dicendo nempe: Per istam sanctam unctionem etc. indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum et tactum deliquisti) celerrime ungetur unus oculus, una auris, una naris, unum labium, et una manus (vel pro manu aliqua alia corporis pars).

VII. Tempore pestis sacerdotes gossypium (sacro Oleo intinctum) vel etiam penicillum adhibere poterunt, si Episcopus sic expedire decernat.

VIII. S. Oleum apud infirmum super mensam mappa candida coopertam poni debet.

IX. Administrandum est non solum cum stola, sed etiam cum superpelliceo.

X. Antequam administretur, candelam ceream accendere, Crucifixum infirmo osculandum praebere, atque adstantes ut pro infirmo orent admonere oportet.

XI. Bombacii globuli, quibus loca inuncta fuerunt abstersa, ad Ecclesiam reportari debent, ut suo tempore comburantur, cineresque in sacrarium mittantur (Rit.).

ARTICULUS II.

De subiecto.

279. *Quid exigitur ut alicui Extrema Unctio dari possit?* Exigitur ut sit 1° doli capax; 2° infirmus; 3° in periculo mortis vicinae; 4° non indignus.

280. *Quid de primo requisito: DOLI CAPAX?* Excluduntur perpetuo amentes, et pueri ante usum rationis. Notandum quod puer qui sacramentalis absolutionis capax censeatur, Extremae Unctionis quoque capax censi debet, quamvis forte Viaticum non videretur ei deferendum. Obligatio tamen praebendi S. Oleum his pueris non videtur gravis, maxime si sat certe constet quod gravia peccata committere non potuerint. In dubio de usu rationis, interrogentur parentes; et, dubio perseverante, puer sub conditione inungatur. (Cf. Bened. XIX. *De Syn. c. VIII. VI. 2*).

281. *Quid de secundo requisito: INFIRMUS?* Non sufficit ut quis (sicut pro Viatico) utcumque sit in periculo mortis vicinae, sed oportet ut praecise sit infirmus. Hinc huius sacramenti incapaces sunt damnati ad mortem, vel subituri operationem chirurgicam periculosam, vel mulieres proximae partui qui solitus sit esse periculosus etc.; nisi fortasse operatio vel partus ipse malevertat, atque ita ve-

ram infirmitatem mortis vicinæ periculosam inducat. Cf. S. Lig. 713, et D' Annib. III. 305.

Certe tamen moriens ex senectute hoc sacramento muniri debet, quia senectus pro infirmitate habetur. (Rit.).

282. *Quid de tertio requisito: IN PERICULO MORTIS VICINAE?* 1º Periculum istud notabilem latitudinem habere solet; et, exceptis morbis chronicis aut suapte natura valde diuturnis (ut phtisi, hydropisi, vitiis organicis etc.), etiam in principio adesse potest. Barbosa (*de Par. II. XVI. 21*). 2º Status infirmitatis subsistere posset quamvis homo in lecto non decumberet, aut etiam se bene valere crederet; et tunc iudicio medicorum standum esset.

283. *Quid de praxi administrandi hoc sacramentum indiscriminatim solum in extremis?* Rituale dicit, hoc sacramentum adhibendum esse « eo tempore, si fieri possit, « cum (infirmis) adhuc integra mens et ratio viget, ut, « ad uberiores sacramenti gratiam percipiendam, ipsi etiam suam fidem ac piam animi voluntatem conferre « possint ». Et catechismus romanus subiungit: « Gravissime peccant, qui illud tempus aegroti inungendi ob- « servare solent, cum, iam omni salutis spe amissa, vita et « sensibus carere incipiat ». Adde periculum ne aegrotus sine hoc sacramento moriatur; multae enim infirmitates valde fallaces esse solent. Praxis itaque administrandi hoc sacramentum indiscriminatim solum in extremis (et maxime si id servaretur etiam in iis morbis, qui speciali periculo mortis *inopinatae* subiiciuntur) corruptela est, et proinde parochus (si in eius paroecia talis abusus vigeret) populum ita instruere deberet, ut fideles ad Extremam Unctionem pio et libenti animo suscipiendam paullo post Viaticum se disponant. Doctrinam autem populo expositam in praxi adhibebit; sed blande et prudenter. *Blande*, adducendo exemplum Apostolorum, qui « ungebant Oleo multos aegros et sanabantur », simulque ostendendo utilitates spirituales et corporales, quae ex hoc sacramento dimanant. *Prudenter*; cum quibusdam enim cautissime procedendum

erit, aut etiam de sacramento isto prorsus silendum (ne quod lucratum fuit, deperdatur). Neque profecto per vim aut quasi per vim quisquam inungi debet; rituale enim dicit: *si fieri possit*; et catechismus ait, hanc coelestem medicinam dandam esse quando magis censenda sit profutura; atque evidenter supponit casum personae, quae non iam aegro animo, sed libenter cum pio et devoto affectu hoc sacramentum susceptura sit. Curandum erit quoque ut non solum infirmus sit contentus, sed etiam illius familia; secus enim ordinarie turbationes suscitarentur et nihil boni obtineretur; imo (apud nos) contingere posset quod, propter Extremam Unctionem, invita familia, administratam, ulterior sacerdotis accessus penitus impediatur.

284. *Quid de quarto requisito: NON INDIGNUS? Et imprimis quid de impenitentibus?* R. Hi certe hoc sacramento donari nequeunt (Rituale).

Sed quid si impenitentia soli parochus nota sit? Quomodo scilicet se gerere debet parochus, si, secreto infirmum allocutus, illum impenitentem repererit; et postea a familia (quae de impenitentia nihil sciat) advocetur, dum infirmus sensibus destitutus evasit? Poteritne Extremam Unctionem eidem administrare, ut ex una parte impenitentiam servet occultam, et ex alia ipse non incusetur quasi muneri proprio deficiat? R. Non solum animae commendationem huic moribundo concedere deberet, sed etiam (si reapse dictam notam aliquo praetextu declinare non posset) Extremam Unctionem, quae non iam ex absoluta subiecti incapacitate (qui enim prius non poenituit postea poenitere potuit), sed solum ex disciplina Ecclesiae, non conceditur iis, qui usquedum loqui potuerunt sacramenta respuerunt; quae disciplina servari debet de regula ordinaria, non vero si circumstantiae speciales clament ut, non obstante dicta impenitentia occulta, hoc sacramentum (intellige sub conditione) conferatur, prout in casu.

285. *Quid si quis, actu peccati (v. g. furti, aggressionis, homicidii, duelli, suicidii etc.), vel in statu peccati*

(v. g. *matrimonii mere civilis, concubinatus, meretricii in lupinari, vel officii mortaliter illiciti etc.*) *sensibus destitutus remanserit?* Rituale dicit, hoc sacramentum penitus esse denegandum non solum impenitentibus, sed etiam iis *qui, in manifesto peccato mortali moriuntur*, cuiusmodi sunt quotquot actu peccati vel in statu peccati sensibus destituuntur et repentina morte praeoccupantur; secus enim de quibusnam rituale loqueretur? Haec itaque est certe regula generalis, et reapse passim huiusmodi moribundis Extrema Unctio denegatur (Cf. Gousset II. 614 et Berengo n. 110), et, si concederetur, christifideles scandalizarentur, quasi sacerdotes sancta darent canibus et projicerent margaritas ante porcos.

Sed circa hanc regulam estne aliquid notandum? Notari debet 1° Esse intelligendam pro casibus publicis, non vero si parochus scientia privata dumtaxat sciret quod moribundus in statu peccati sensus amiserit, ut innuit Gury (*Cas. consc. II. 182*); neque profecto huiusmodi moribundi hoc sacramento incapaces sunt absolute; possibilitas enim quod in corde proprio poenituerint, vix unquam deerit. 2° Ex eo quod Extrema Unctio in casibus publicis dari nequeat, non sequitur quod absolutio quoque sit deneganda; haec enim est maioris necessitatis et secreto dari potest, prout reapse ex doctrina S. Ligorii (ut dixi supra) his etiam moribundis passim datur. 3° In aliquibus locis parochi et capellani hospitalium recedunt a regula ritualis, iamque a longo tempore efformata est praxis communissima non solum absolutionem sed etiam Extremam Unctionem dictis moribundis concedendi, saltem in quibusdam casibus satis obviis; atque ex tali administratione nullum scandalum sequitur, sed potius perturbationes et scandala oriantur si sacramentum non administraretur; et, quatenus ita esset, communem praxim (donec Episcopus illam non interdicat) sequi posse dicerem. Si tamen ageretur de casibus extraordinariis, ita ut Extremae Unctionis administratio male audiretur, tunc in istis etiam

locis abstinendum esset. 4° Quod dictum est de iis qui actu peccati sensus amiserunt, de excommunicatis quoque notorie et pertinaciter, repeti debet (Berengo l. c.).

286. *Recusatio Extremae Unctionis impeditne quominus infirmus, qui recusavit, hoc sacramento muniatur in extremis, quando sensibus destitutus evaserit?* R. Negative ordinarie. Haec enim recusatio accidere solet propter voluntatem non iam absolute respuendi hoc sacramentum, sed procrastinandi, dum infirmus credit non adhuc versari in statu adeo periculoso; vel propter incommodum lavandi pedes et mutandi linteamina; vel denique propter quamdam repugnantiam recipiendi sacramentum istud (quod vulgo pro nuntio mortis habetur) in statu plenae cognitionis. Equidem sacramenta dari nequeunt iis, qui ea suscipere nolunt, et oportet certe ut infirmus sit contentus; sed pro hoc sufficit si moribundus contentus fuerit ut sacramentum ei conferatur in extremis: quod de fere omnibus christianis, etiam valde perversis, praesumendum est. Hoc sensu intelligi debet rituale, ubi dicit, Extremam Unctionem dari posse iis, qui illam *verisimiliter petiissent*: prout patet etiam ex praxi, cui consonant Theologi. Vide Gury (*Cas. cons. II. 183*).

ARTICULUS III.

De iterata huius sacramenti administratione et de nonnullis aliis advertentiis.

287. *Quid de iterata huius sacramenti administratione?* Rituale dicit: « In eadem infirmitate hoc sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, ut cum « infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis incidit ». Oportet itaque ut periculum mortis vicinae evanuerit. Qua in re melius erit stare iudicio medicorum; saepe enim evasio a periculo est illusoria et non realis. Caeterum in dubio scrupuli parochis non sunt iniiciendi.

288. *Quid de furiose delirantibus?* Rituale dicit: « Si infirmus, dum phrenesi aut amentia laborat, verisimiliter posset quidquam facere contra reverentiam Sacramenti, non inungatur, nisi periculum tollatur omnino ». Bonum quidem animarum, sed etiam reverentia Sacramenti Ecclesiae cordi est.

289. *Hoc sacramentum potestne dari ante Viaticum?* Extrema Unctio dari debet post Viaticum de regula ordinaria, excepto nempe casu, in quo S. Oleum in promptu esset, et timeri deberet ne, si prius Viaticum deferri vellet, infirmus moriturus esset. Ordinarie etiam expedit ut non praecise immediate post Viaticum conferatur (nisi locorum distantia aut periculum mortis imminentis id suadeat); sed aliqua mora inter utrumque sacramentum interponatur, ut interim infirmus blande et convenienter disponi possit, ut, ex rituali et communi praxi, notat Scavini (III. 416).

290. *Quid si Oleum Sanctum deficere inciperet?* Si facile aliud Oleum ab Episcopo benedictum haberi non posset, oleum commune (attamen semper in minori quantitate) adiungi posset. (Rituale).

291. *Oleum Sanctum potestne retineri domi?* Debet retineri in Ecclesia, et quidem sub clave diligenter custodienda. Si tamen domus parochialis ab Ecclesia valde distaret, tunc posset etiam retineri domi in loco tuto atque decenti. (S. R. C. Decr. 2650 ad 3).

292. *Potestne parochus tradere laico S. Oleum deferendum?* Negative, sed per se ipsum et decenter illud portare debet (intellige seclusa necessitate); neque in domo infirmi illud relinquere potest.

N. B. De assistentia moribundis usque ad extremum praestanda, infra (post absolutum tractatum de Sacramentis) agam.

CAPUT XIII.

De parochis quoad sacramentum Ordinis Sacri.

293. *Quid de instructione circa sacramentum istud populo tradenda?* Parochus docebit populum 1° de sublimi sacerdotum dignitate, et multiplici potestate; 2° de obligatione genitorum neque obsistendi, si forte filius ad statum clericalem vocetur; neque filium per vim cogendi, ut, quamvis a Deo non sit vocatus, talem statum eligat; 3° de obligatione denunciandi, si quid grave adsit in contrarium, quando alicuius ascensus ad Ordinem Sacrum in Ecclesia publicatur; 4° de hodierna speciali bonorum sacerdotum necessitate.

294. *Quid de cura illorum qui ad statum clericalem amplectendum dispositionem ostendunt?* Si semper, hodie speciatim (tantam enim in plurimis locis lugemus sacrorum ministrorum penuriam!) cordi debet esse parochis, ut adolescentulos bona indole et bonis moribus praeditos (maxime si ingenio quoque polleant) ad ecclesiasticam vitam eligendam disponant. Summa diligentia a sociis, scholis, et libris periculosus eos avertere studeant. Curent denique ut cito vestes clericales induant; sic enim in minori periculo vocationem amittendi versabuntur.

295. *Postquam juvenis vestes clericales induerit, quid curandum a parochis?* Curandum ut juvenes huiusmodi ad civitatem episcopalem mittantur, diligentissime cavendo (quatenus in seminario claudi nequeant) ne apud familias, in quibus foeminae juvenes aut alia pericula adsint, collocentur. Si autem in paroecia remanere cogantur, tunc quaquaversus (ut nempe spiritum ecclesiasticum custodiant, in congruis studiis proficiant, atque victu et vestitu, si pauperes sint, non careant) eos, quantum fieri poterit, adiuventur. In hunc finem maxime proderit, si parochi in civitatibus et oppidis adlaborent, ut piae societates